

Den hotade globaliseringen

Jag och många andra nationalekonomer har nog tagit globaliseringen – med relativt stor frihet för människor, varor, tjänster och kapital att röra sig över gränserna – för given. Förvisso har det inte saknats försök att sätta käppar i hjulet för den ekonomiska internationaliseringsprocessen – runt år 2000 argumenterade t ex Attac ivrigt för att begränsa den. Men realpolitiken var sådan att de argumenten i mångt och mycket inte tog fäste.

Nu ser det mörkare ut. Genom folkomröstningen om Brexit tycks Storbritannien välja att lämna den europeiska integrationsprocessen, som byggs på ”de fyra friheterna”, och att döma av de stämningar som dominerade den vinnande sidan ser inte ökad eller ens bibehållen globalisering ut att stå särskilt högt på policyagendan framöver. Och i den amerikanska presidentvalskampanjen ger i synnerhet den republikanska kandidaten uttryck för en rad protektionistiska hållningar, särskilt med udden riktad mot Kina och med ifrågasättande av TPP och kanske också TTIP. Det senare är särskilt allvarligt, då handelsliberalisering numera inte i så stor utsträckning sker multilateralt utan just i avtal regioner emellan (Horn 2015). Om då inte ens de regionala liberaliseringarna blir av ser det inte ljusst ut på frihandelsfronten.

Denna utveckling är enligt min mening bekymmersam, då globalisering tycks ge upphov till en rad i huvudsak fördelaktiga utfall. Potrafke (2015, s 509) sammanfattar forskningen:

Evidensen visar att globaliseringen har stimulerat ekonomisk tillväxt, befrämjat jämställdhet och förbättrat efterlevnaden av de mänskliga rättigheterna. Däremot har globaliseringen inte lett till minskade åtaganden i välfärdsstater, har inte haft någon signifikant effekt på interaktionen på arbetsmarknaden och har knappast påverkat avregleringar av marknader. Den har dock ökat inkomstjämligheten inom länder. (Egen övers)

Jag vill här kort ta upp tre aspekter på utvecklingen.

För det första är det lätt för nationalekonomer att fokusera på de ekonomiska konsekvenserna av mindre utbyte länder emellan. Dessa är förstas synnerligen viktiga och förtjänar att betonas. Men det är inte den enda typen av konsekvens. Till exempel har Therese Nilsson och jag funnit att globalisering verkar medföra en ökad villighet hos föräldrar att lära sina barn tolerans (Berggren och Nilsson 2015). En förklaring kan vara att de vill utrusta barnen att möta människor som är annorlunda än dem själva för att kunna dra nytta av de möjligheter som internationell rörlighet ger.

Med minskad globalisering riskerar alltså en social/kulturell kostnad att följa: minskad tolerans. Denna ska läggas till den ekonomiska kostnaden.

För det andra menar psykologen Jonathan Haidt att den globaliserings-skeptiska politiska utvecklingen i hög grad har att göra med hur ”globalister” – den ekonomiska och intellektuella eliten – talar och agerar (Haidt 2016). Det gäller i både Storbritannien och USA, med liknande tendenser i en rad ytterligare europeiska länder. Jag skulle säga att de flesta nationalekonomer ingår i denna grupp, då dessa tenderar att stå för ett slags kosmopolitiskt ideal utan starkare bindning till nationalstaten. Globalisterna orsakar en reaktion hos många medborgare, bortom snäva ekonomiska bevekelsegrunder, som har att göra med deras starka vilja att bevara en ”moralisk ordning”, som förknippas med nationalstaten och som upplevs hotad av öppenhet och rörlighet. Vill man försvara globaliseringen behöver man alltså noga fundera på hur den försvaras – men det är inte självklart hur. Är man globalist vill man t ex ha generös invandring, men har man det kanske högerpopulister får vind i seglen och till slut tar över i den politiska processen. Ska man då själv, som globalist, förespråka minskad invandring för att förhindra andra att minska densamma?

För det tredje är nationalekonomens uppgift, som jag ser den, trots allt att bidra med saklig, forskningsbaserad kunskap. Denna är, som det verkar, inte tillräcklig för att påverka breda väljaropinioner, i ett läge då ekonomiska aspekter inte verkar väga tyngst, men i ett politiskt klimat där förenklade och globaliserings-skeptiska budskap framförs är den ändå oerhört viktig. Utan nationalekonomisk sakkunskap finns litet hopp om rationellt beslutsfattande. När Skedinger och Johansson (2002) kartlade svenska professorers debattengagemang i globaliseringsfrågan befanns det vara synnerligen begränsat. Min förhoppning är att västvärldens ekonomer tar sitt ansvar framöver och klargör ekonomiska och andra konsekvenser av de olika val som kommer att stå till buds, även om sådan kunskapsspridning inte garanterar något särskilt politiskt utfall.

Niclas Berggren

REFERENSER

Berggren, N och T Nilsson (2015), ”Globalization and the Transmission of Social Values: The Case of Tolerance”, *Journal of Comparative Economics*, vol 43, s 371–389.

Haidt, J (2016), ”When and Why Nationalism Beats Globalism”, *The American Interest*, 10 juli 2016, www.the-american-interest.com/2016/07/10/when-and-why-nationalism-beats-globalism/.

Horn, H (2015), ”Innebär TTIP och TPP att WTO är passé?”, *Ekonomisk Debatt*, årg 43, nr 5, s 6–18.

Potrafke, N (2015), ”The Evidence on Globalisation”, *The World Economy*, vol 38, s 509–552.

Skedinger, P och D Johansson (2002), ”Syns professorerna i globaliseringsdebatten?”, *Ekonomisk Debatt*, årg 30, nr 7, s 605–609.